

POSTANOWIENIE

Dnia 21 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk

A. D. (D.)

oskarżonego z art. 177 § 1 k.k.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
w dniu 21 grudnia 2023 r.,
kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego
od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie
z dnia 13 stycznia 2023 r., sygn. akt V Ka 667/22,
utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego Lublin-Wschód w Lublinie
z dnia 21 marca 2022 r., sygn. akt II K 1426/19,

p o s t a n o w i ł:

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;**
- 2. zwolnić skazanego od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych za postępowania kasacyjne, obciążając nimi Skarb Państwa.**

[K.K.]

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku wyrokiem z dnia 21 marca 2022 r., sygn. II K 1426/19, ustalając, że A. D. „w dniu 17 września 2018 r. o godz. 18:22 w miejscowości [...] na wysokości posesji nr [...], kierując rowerem marki [...] umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym w ten, sposób, że zjechał z drogi dla rowerów i jadąc chodnikiem znajdującym się

bezpośrednio przy ścieżce rowerowej od strony [...] i w kierunku [...] na łuku drogi w lewo nie zachował wymaganej ostrożności, nie prowadził należytej obserwacji drogi w następstwie czego doprowadził do zderzenia z kierującą rowerem marki [...] A. W., która jechała chodnikiem w kierunku przeciwnym, w następstwie czego doszło do zderzenia się wyżej wymienionych rowerzystów w wyniku czego nieumyślnie spowodował obrażenia ciała u wyżej wymienionej pokrzywdzonej rowerzystki w postaci złamania żuchwy, które spowodowały u wyżej wymienionej naruszenie czynności narządu ciała i rozstrój zdrowia na czas dłuższy od siedmiu dni”, czym wyczerpał dyspozycję art. 177 § 1 k.k., na podstawie art. 66 § 1 i 2 kk i art. 67 § 1 k.k. postępowanie karne wobec oskarżonego warunkowo umorzył na okres próby wynoszący rok. Na podstawie art. 67 § 3 k.k. orzekł od oskarżonego obowiązek naprawienia szkody w części w kwocie 2.500 zł na rzecz pokrzywdzonej A. W., a także rozstrzygnął w przedmiocie kosztów.

Apelację od tego wyroku Sądu Rejonowego wnieśli obrońca oskarżonego, oskarżony oraz pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej.

Obrońca oskarżonego oraz oskarżony zaskarżyli orzeczenie w całości zarzucając mu obrazę przepisów postępowania karnego oraz błąd w ustaleniach faktycznych.

Postanowieniem z dnia 20 października 2022 r., sygn. V Ka 667/22, Sąd Okręgowy w Lublinie pozostawił bez rozpoznania jako niedopuszczalną z mocy ustawy apelację obrońcy oskarżonego adw. B. K., a to z powodu braków formalnych zwykłego środka odwoławczego.

Postanowieniem z dnia 1 grudnia 2022 r., sygn. V Ka 667/22, V Zaż 38/22, Sąd Okręgowy w Lublinie utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie.

Pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej kwestionował z kolei brak orzeczenia zadośćuczynienia za doznana krzywdę na rzecz pokrzywdzonej A. W. oraz podniósł zarzut rażącej niewspółmierności orzeczonego środka kompensacyjnego.

Wyrokiem z dnia 13 stycznia 2023 r., sygn. V Ka 667/22, Sąd Okręgowy w Lublinie, po rozpoznaniu apelacji oskarżonego i pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej, utrzymał w mocy zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku.

Kasację od wyroku Sądu drugiej instancji wniósł obrońca skazanego, który zarzucił temu rozstrzygnięciu rażące naruszenia prawa, stanowiące bezwzględne przyczyny odwoławcze, a mianowicie:

- art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w zw. z art. 79 § 1 pkt. 1 k.p.k. polegające na rozpoznaniu sprawy pomimo, że skazany w postępowaniu przygotowawczym, jak i w części postępowania sądowego nie miał obrońcy, pomimo, że obecność obrońcy była obowiązkowa z uwagi na to, że A. D. nie miał ukończonych 18 lat ani w chwili popełnienia czynu, ani też w trakcie całego postępowania przygotowawczego, w tym też w czasie przedstawienia zarzutu przesłuchania w charakterze podejrzanego, a następnie skierowania aktu oskarżenia, a więc w sytuacji wystąpienia obrony obligatoryjnej,
- art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k., ewentualnie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., polegające na wydaniu wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 13 stycznia 2023 r. sygn. V Ka 667/22 w składzie, w którym brał udział Sędzia, wobec którego podniesiono obiektywne i zasadne zarzuty co do utraty przez niego atrybutu bezstronności i niezawisłości w związku z pełnieniem funkcji w pionie dyscyplinarnym.

Formułując powyższe zarzuty obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 13 stycznia 2023 r., sygn. V Ka 667/22 w pkt I i II, jak również Sądu Rejonowego Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku z dnia 21 marca 2022 r., sygn. akt. II K 1426/19.

W odpowiedzi na kasację Prokurator wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasację obrońcy skazanego jako oczywiście bezzasadną należało oddalić na podstawie art. 535 § 3 k.p.k. Na gruncie przedmiotowej sprawy, żadnemu z zarzutów podniesionych w nadzwyczajnym środku zaskarżenia wywiedzionym przez obrońcę skazanego, a dotyczącym bezwzględnych przyczyn odwoławczych (kasacja była dopuszczalna wyłącznie z uwagi na wskazanie w niej na uchybienia z art. 439 k.p.k. – art. 523 § 3 k.p.k. w zw. z art. 523 § 4 pkt 1 k.p.k.), nie można przypisać przymiotu słuszności.

Analiza akt przedmiotowej sprawy doprowadziła Sąd Najwyższy do następujących wniosków, stanowiących podstawę podjętego rozstrzygnięcia.

Stosownie do treści art. 79 § 1 pkt 1 k.p.k. w postępowaniu karnym oskarżony musi mieć obrońcę, jeżeli nie ukończył 18 lat. Tym samym, obligatoryjna obrona – w rozumieniu przepisów ustawy karnoprocesowej – związana jest z wiekiem sprawcy w czasie toczenia się procesu karnego. Inaczej rzecz ujmując oskarżony musi mieć obrońcę, jeśli uzyskał ten status przed ukończeniem osiemnastego roku życia, jednakże obowiązek posiadania obrońcy ze względu na wiek ustaje z chwilą ukończenia w toku prowadzonego w sprawie postępowania osiemnastego roku życia, niezależnie od stadium procesowego (T. Grzegorzczak, *Komentarz do art. 79 Kodeksu postępowania karnego* (w:) *Kodeks postępowania karnego, Komentarz*, Tom I, 2014, Nt 2, s. 349).).

Jak wskazał Prokurator w odpowiedzi na kasację, wobec A. D.– urodzonego [...] r. – w dniu [...] r. wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutu (k. 25-25v), a następnie w dniu 29 listopada 2018 r. przesłuchano w charakterze podejrzanego (k. 26-27). W dniu 30 kwietnia 2019 r. (data prezentaty Sądu) skierowano zaś do Sądu Rejonowego Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku wnioski o warunkowe umorzenie postępowania karnego (k. 56-58). Następnie zarządzeniem z dnia 28 maja 2019 r. wyznaczono na dzień 2 lipca 2019 r. posiedzenie w przedmiocie warunkowego umorzenia postępowania (k.69). A. D. w dniu 30 czerwca 2019 r. udzielił pełnomocnictwa do obrony adw. B. K., które to pełnomocnictwo zostało złożone następnego dnia na biurze podawczym Sądu (k. 98). Co więcej pismem procesowym z dnia 2 lipca 2019 r. (data prezentaty Sądu – k. 96-97) obrońca przedstawił, zgodnie z udzielonym mu upoważnieniem do obrony, stanowisko w przedmiocie wniosku o warunkowe umorzenie postępowania. Na zaplanowane wcześniej posiedzenie w przedmiocie warunkowego umorzenia oskarżony stawiał się już wraz z obrońcą, a nadto co ma szczególne znaczenie z dniem 25 czerwca 2019 r. (podkreślenie SN) ukończył osiemnaście lat (k. 99-99v).

W niniejszej sprawie, czyn przepisany skazanemu A. D., co prawda został więc popełniony w czasie, gdy nie miał on ukończonego osiemnastego roku życia i w toku postępowania przygotowawczego – co bez wątpienia było uchybieniem – nie posiadał obrońcy. Rzecz wszelako w tym, że bezwzględna przyczyna odwoławcza w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. występuje jedynie w sytuacji,

gdy oskarżony – w przypadku obrony obligatoryjnej określonej w art. 79 § 1 pkt 1 k.p.k. – nie miał obrońcy w postępowaniu sądowym, a nie w postępowaniu przygotowawczym. W realiach niniejszej sprawy początkowym stadium postępowania sądowego było zaś posiedzenie z dnia 2 lipca 2019 r. w przedmiocie warunkowego umorzenia, kiedy to oskarżony występował z obrońcą, wcześniej bowiem podejmowane były w toku postępowania jurysdykcyjnego wyłącznie czynności o charakterze organizacyjnym. Tym samym uchybienie z postępowania przygotowawczego, które faktycznie wystąpiło, zostało konwalidowane w postępowaniu sądowym. Co więcej, jak to już sygnalizowano wyżej, obrona obligatoryjna (art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k.) związana – jak w tym wypadku – z wiekiem sprawcy (art. 79 § 1 pkt 1 k.p.k.) ustaje z chwilą uzyskania przez niego pełnoletności. W dniu 2 lipca 2019 r. A. D., co przecież bezsporne, był już osobą pełnoletnią.

W sprawie będącej przedmiotem obecnej kontroli kasacyjnej Sądu Najwyższego nie zachodziła także podnoszona – w treści drugiego ze sformułowanych w kasacji zarzutów – wada w zakresie składu sądu orzekającego, ze zidentyfikowaniem której sam skarżący miał niewątpliwie duże trudności określając ją bądź jako udział osoby nieuprawnionej lub niezdolnej do orzekania lub podlegającej wyłączeniu na podstawie art. 40 k.p.k. (art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k.), bądź też klasyfikując ją jako nienależytą obsadę składu Sądu Okręgowego w Lublinie (art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.)

W kontekście tak zredagowanego zarzutu należy w pierwszym rzędzie przypomnieć skarżącemu, że wystąpienie którejkolwiek podstawy odwoławczej z art. 439 § 1 k.p.k. musi być rzeczywiste, a nie pozorne.

Bezwzględną przyczyną odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k. jest sytuacja, gdy w wydaniu orzeczenia brała udział osoba nieuprawniona lub niezdolna do orzekania bądź podlegająca wyłączeniu na podstawie art. 40 k.p.k. W orzecznictwie sądowym, a także w doktrynie za tego rodzaju uchybienie uznaje się brak uprawnień do orzekania w danym sądzie. Przykładowo uchybienie to zachodzi, gdy w składzie sądu wyższego rzędu orzekał sędzia sądu niższego rzędu bez właściwej delegacji. Innymi słowy, w przypadku osoby nieuprawnionej do orzekania chodzi

nie tylko o osobę niemającą w ogóle uprawnień do orzekania, ale jest nią także osoba niemająca uprawnień do orzekania w danym sądzie. Taka sytuacja w realiach przedmiotowej sprawy bez wątpienia nie wystąpiła – w Sądzie Okręgowym w Lublinie orzekał prawidłowo nominowany sędzia tego sądu. Oczywiście też jest, że nie może być w tym wypadku mowy o powodach wyłączenia z mocy samego prawa sędziego w oparciu o przesłanki enumeratywnie wymienione w art. 40 k.p.k., które w realiach tej sprawy przecież nie wystąpiły.

Z kolei przesłanka, o której stanowi przepis art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., może wchodzić w grę między innymi w stosunku do sędziego, który uzyskał nominację w następstwie brania udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa ukształtowaną przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3 – dalej w tekście ustawa o KRS z 2017 r.), a nadto nie spełnia minimalnego standardu bezstronności w rozumieniu norm konstytucyjnych i konwencyjnych. Przy czym zaistnienie nienależytej obsady sądu winno być i w tym przypadku należycie udowodnione. Nie wystarczy zatem wskazać na instytucjonalną nieprawidłowość powoływania sędziów na podstawie procedury konkursowej z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ustanowionym ustawą z 2017 r. Należy umotywować, że w tym konkretnym przypadku sędzia nie gwarantuje chociażby minimalnego standardu bezstronności i niezawisłości. Powyższe musi zaś wynikać z odwołania się do testu, którego elementy zostały opisane w uchwałach Sądu Najwyższego (składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA I-4110-1/20, OSNK 2020, z. 2, poz. 7 oraz składu siedmiu sędziów z dnia 2 czerwca 2022 r., sygn. akt I KZP 2/22, OSNK 2002, z. 6, poz. 22, a w szczególności s. 28 - 29).

Jeżeli zarzut nienależytej obsady sądu dotyczy sędziego Sądu Okręgowego, a zatem sądu powszechnego konieczne jest wykazanie konkretnych (podkreślenie – SN) okoliczności dowodzących stronniczości sędziego, wynikających np. z tajnego sposobu obrad KRS w zakresie kandydatury, negatywnej opinii zgromadzenia ogólnego sędziów danego sądu, niekorzystnego dla kandydata porównania jego osiągnięć z osiągnięciami kontrkandydatów, krótkiej

ścieżki jego awansu (zob. szerzej na ten temat uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., sygn. akt I KZP 2/22, s. 28 - 29).

Tymczasem na gruncie przedmiotowej sprawy nienależyta obsada sądu, nie tyle upatrywana jest przez skarżącego nawet w procedurze nominacyjnej sędziego, a w fakcie jego orzekania w organach dyscyplinarnych, co skutku zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej w żadnym razie nie może wywołać. Sędzia X.Y. został bowiem powołany na stanowisko sędziego Sądu Okręgowego postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia [...] r. o powołaniu do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego nr [...] (M.P.2004.29.521) Nie został zatem powołany na zajmowany obecnie urząd w drodze udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa funkcjonującą po 17 stycznia 2018 r., co czyni dalsze rozważania w przedmiocie naruszenia standardu bezstronności i niezawisłości z uwagi na naruszenie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. bezprzedmiotowymi.

Nie można również zgodzić się z twierdzeniami obrońcy, że udział Sędziego Sądu Okręgowego w Lublinie X.Y. w organach dyscyplinarnych niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania sądownictwa powszechnego stanowi deklarację światopoglądową czy polityczną, która rzutować miała na prawidłowe wykonywanie przez tego sędziego obowiązków orzeczniczych i jego bezstronność. Organy dyscyplinarne są bowiem nieodłącznym elementem funkcjonowania każdego samorządu zawodowego i trudno wyobrazić sobie by takie organy w ogóle nie istniały, albowiem udział członków tych samorządów w ich strukturach miałby oznaczać w praktyce jakąkolwiek deklarację polityczną czy światopoglądową. Do tego bowiem sprowadza się argumentacja skarżącego zawarta w kasacji. Czym innym jest natomiast wyznaczenie określonej osoby przez Prezesa nieistniejącej już Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego na Prezesa sądu dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym, które nastąpiło w czasie funkcjonowania tej Izby, a więc w latach 2019-2022. Taka okoliczność, lecz wyłącznie jako uzupełniająca, mogła stać się elementem wskazanego wyżej tzw. testu, lecz wyłącznie w odniesieniu do osób powołanych na urząd sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa w kształcie określonym ustawą z 2017 r.

Co więcej, argumentacja obrońcy zawarta w kasacji wprost wskazuje, że w rzeczywistości nienależytej obsady sądu skarżący dopatruje się w okolicznościach, które były już wcześniej podstawą jego wniosku o wyłączenie orzekającego w niniejszej sprawie, na etapie postępowania odwoławczego, sędziego Sądu Okręgowego w Lublinie, a opartego o przepis art. 41 § 1 k.p.k. Wniosek ten został oddalony przez Sąd Okręgowy w Lublinie postanowieniem z dnia 19 sierpnia 2022 r. (k. 521-533). W związku z tym przypomnieć należy autorowi kasacji, że nie wyłączenie sędziego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. nie stanowi bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., lecz wyłącznie: w postępowaniu odwoławczym względny powód odwoławczy, o jakim mowa w art. 438 pkt 2 k.p.k., a w postępowaniu kasacyjnym „inne rażące naruszenie prawa, jeżeli mogło ono mieć istotny wpływ na treść orzeczenia” (zob. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2007r., I KZP 9/07, OSNKW z 2007 r., z. 5, poz. 39). W związku z tym stawianie tego rodzaju zarzutu w kasacji, gdy skarżone jest orzeczenie, którym nie skazano oskarżonego za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania (a taka sytuacja ma miejsce w tym wypadku), pod pozorem wystąpienia w sprawie bezwzględnej przyczyny odwoławczej, jest – z uwagi na ograniczenie z art. 523 § 2 k.p.k. – niedopuszczalne

O kosztach sądowych postępowania kasacyjnego orzeczono natomiast na podstawie art. 624 § 1 k.p.k., zwalniając skazanego A. D. od obowiązku ich zapłaty na rzecz Skarbu Państwa.

Uwzględniając całokształt przeprowadzonych w tym uzasadnieniu rozważań orzeczono jak w części dyspozytywnej postanowienia.

[PGW]

[ał]

